

ШЛЯХ ВЧЕНОГО

(до 80-річчя від дня народження Л.М. Шафрана)

18 лютого 2016 року виповнилося 80 років від дня народження видатного вченого у галузі гігієни, токсикології, фізіології праці, заступника директора Українського науково-дослідного інституту медицини транспорту, доктора медичних наук професора Леоніда Мойсейовича ШАФРАНА.

Леонід Мойсейович пройшов славний трудовий та життєвий шлях від курсанта Військово-морського медичного училища в м.Одесі, офіцера військово-морського флоту, студента Одеського медичного інституту ім. М.І.Пирогова (закінчив з відзнакою у 1966 р.) та Одеського державного університету ім. І.І.Мечникова за спеціальністю біологія і хімія (закінчив у 1964 р) до завідувача лабораторією, відділу, заступника директора Українського НДІ медицини транспорту.

На посаді завідувача Басейнової токсикологічної лабораторії Л.М.Шафран з властивим йому творчим підходом до справи згуртував навколо себе молодих здібних лікарів та спеціалістів санепідслужби транспорту. Ця лабораторія стала осередком науково-практичної роботи. Саме під його керівництвом у той час побачив світ ряд науково-практичних робіт з актуальних проблем токсикології Л.М. Шафран підготував і дав дорогу в світ молодим вченим, які захистили кандидатські дисертації. Очолювана ним з 1965 р. токсикологічна лабораторія проводила широкий комплекс робіт з проблем гігієнічного регламентування перевезення небезпечних вантажів, застосування

полімерних і лакофарбових матеріалів у суднобудівництві, об'єктах оборонно-космічної галузі, адаптації моряків у різних умовах плавання по Світовому океану. Ці роботи мали важливе науково-теоретичне та народногосподарське значення.

З моменту організації в Одесі у 1978 році філіалу Науково-дослідного інституту гігієни водного транспорту (з 1988р. – Всесоюзний НДІ гігієни водного транспорту, а з 1991 р.- Український НДІ медицини транспорту) і до сьогодні наукова діяльність Л.М.Шафрана пов'язана з цим закладом, де він працює на посадах завідувача відділу гігієни і токсикології та заступника директора інституту. У 1982 році захистив докторську дисертацію, а у 1985 році одержав звання професора.

Широкий діапазон знань, багатогранний інтелект, творча активність сформували наукові інтереси Л.М.Шафрана, серед яких – гігієна транспорту, біохімічна, профілактична і теоретична токсикологія, авіаційна, космічна і морська медицина, адаптація людини в екстремальних умовах виробничого та зовнішнього середовища, екологія людини.

Він з властивими йому організаторськими здібностями та великим творчим потенціалом зробив неоціненний внесок у становлення і розвиток вітчизняної наукової школи токсикологів і гігієністів на транспорті. Під його керівництвом та консультаціями захищено 5 докторських і 17 кандидатських дисертацій. Цей список успішно поповнюється.

Професора Л.М.Шафрана справедливо вважають одним із фундаторів, визнаним спеціалістом і міжнародним експертом з гігієни і токсикології транспорту і небезпечних за хімічним фактором надзвичайних ситуацій. Він є ініціатором розробки і автором принципу нової концепції токсикології горіння полімерних матеріалів і створення системи сертифікації будівельних матеріалів за показниками токсичності продуктів горіння.

Питання медицини праці також завжди були у центрі уваги професора Л.М.Шафрана. Наукові дослідження, спрямовані на вивчення механізмів адаптації людини в екстремальних умовах життєдіяльності, механізмів розвитку різних видів гіпоксії, ролі оксидативного стресу, транспортних і сигнальних сполук в механізмах токсичності широкого кола органічних сполук та важких металів, дали можливість одержати

вагомі експериментальні та клініко-фізіологічні дані щодо розкриття закономірностей патогенезу уражень організму хімічної етіології, принципів та методів профілактики захворювань і корекції функціональних зрушень.

Наукові дослідження Л.М.Шафрана та його школи стали основою впровадження в практику багатьох інновацій, серед яких принципи, критерії та методи гігієнічної регламентації перевезення небезпечних вантажів, застосування полімерних тілакофарбних матеріалів на транспорті, розробка диференційованих за видами суден, районів плавання, раціональних режимів праці і відпочинку плавскладу морського транспортного флоту, психофізіологічного відбору і реабілітації спеціалістів різних видів транспорту та пожежних-рятувальників МНС.

Енциклопедичні знання, високий творчий потенціал, активна життєва позиція сприяли реалізації та розвитку багатопланових наукових інтересів Л.М.Шафрана, встановленню творчих зв'язків з Київськими інститутами медицини праці, медичної екології та ЕКОГІНТОКСом, медичними інститутами Одеси, Києва, Львова, Івано-Франківська, Москви, Риги, Ростова-на-Дону, Оренбурга та інших наукових та навчальних закладів країн СНГ. Це дало можливість опублікувати результати наукових досліджень у провідних наукових журналах не тільки в Україні, а й за кордоном та підготувати цілу плеяду кандидатів і докторів наук.

За результатами досліджень опубліковано понад 600 наукових праць, у тому числі 18 монографій, посібників та довідників, отримано понад 30 авторських свідоцтв та патентів України та Росії. Монографічні видання та їх розділи (в співавторстві) «Адаптація человека в экстремальных условиях среды» (видавництво «Лиесма» (1980), «Handbook of Nautical Medicine» (Посібник з морської медицини) у видавництві «Shpringer-Verlag» (1984), «Гигиена обитаемости морских судов» у видавництві «Здоров'я» (1989) та розділ у монографії «Общая токсикология» у видавництві «Медицина» (2002), «Металлотионеины» у видавництві «Чорномор'я» (2011) є значними фундаментальними роботами у профілактичній медицині.

За наукові досягнення та сумлінну працю Л.М.Шафрана нагороджено орденом «Знак пошани» (1985), трьома медалями СРСР (1958, 1970, 1986), знаком «Відміннику охорони здо-

ров'я» СРСР (1976), срібною медаллю ім. Бернарда Нохта ФРН (1988) та Почесним дипломом Інституту морської та тропічної медицини (Польща) (1989); 5 медалями ВДНГ СРСР (1973, 1976, 1979 1981, 1985); Почесними грамотами Міністерства охорони здоров'я України (2001, 2005), грамотою Міністерства надзвичайних ситуацій України (2003), грамотою Держнаглядохоронпраці (2003).

Л.М.Шафран – невгамовна творча людина, генератор багатьох ідей, з ним легко працювати всім, хто хоче робити справу компетентно та творчо. Заслуженою пошаною і авторитетом користується вчений не лише серед діячів науки і практичних лікарів, а й фахівців інших галузей знань. За хронологією творчого шляху постають його справи як видатного вченого-токсиколога, гігієніста, еколога, людини державної ваги та результативності. Його сміливий, часто непримиренний характер і відверте відстоювання своїх принципових позицій зумовлюють дискусії з проблемних і окремих питань токсикології і медицини праці. Його дивовижна логіка допомагає віднайти найбільш правильні та прості рішення у багатьох складних питаннях науки і практики. Публічні виступи та лекції Л.М.Шафрана завжди цікаві, змістовні, захоплюючі.

Леонід Мойсейович Шафран зустрічав своє 80-ліття в прекрасній фізичній формі, сповнений наукових планів, творчих ідей і починань. У нього багато ще планів та ідей, не всі задуми реалізовані. Леонід Мойсейович людина неординарна, позитивна, простий у спілкуванні, доступний, чуйний, активно підтримує і допомагає в науковій діяльності та складних ситуаціях співробітникам і молодим вченим. Прекрасний сім'янин, понад 50 років разом з дружиною виховують двох дітей, чотирьох онуків і правнучку. Він цінує і розуміє мистецтво, музику, поезію.

Дорогий Леоніду Мойсейовичу!

Колектив редакції, колеги, друзі, наукова громадськість щиро вітають Вас зі славним ювілеєм. Бажаємо Вам міцного здоров'я, творчого натхнення, невтомної діяльності вченого-новатора, зміцнення створеної Вами наукової школи, розширення наукових досліджень з вченими-токсикологами і гігієністами усього світу, нових здобутків на благо збереження здоров'я народу України.